

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, ČETRTEK, 19. JUNIJ 1952

ŠTEV. 41 (501)

Obveznosti jim ne gredo v račun

V zvezi z vestmi o oficijelnem potovanju zunanjega ministra dr. Gruberja v Beograd, kjer bodo po poročilih razpravljali o spornih vprašanjih obmejne posesti, je videti v časopisju različne komentarje. Medtem ko koalicijski tisk v glavnem molči in kominformisti kakor vedno natolcujejo o vojaških razgovorih po ameriškem naročilu, se tako imenovano neodvisno časopisje postavlja kot zagovornik nacističnih petokolonašev in volksdeutscherjev, ki jim je Jugoslavija zaradi kolaboracije z nacističnim okupatorjem odvzela premoženje. Kakor znano se je v juliju 1949 v Parizu Svet zunanjih ministrov med drugim sporazumel tudi v vprašanju avstrijske lastnine v Jugoslaviji in sicer na ta način, da Avstriji sicer ni treba plačati reparacije Jugoslaviji, da pa na drugi strani Jugoslaviji ostane vse tamošnje avstrijsko premoženje.

Graška „Kleine Zeitung“ piše v zvezi z omenjenim potovanjem ministra Gruberja v Beograd, da gre pri tem sporazumu le za sporazum v prvotnem osnutku državne pogodbe, razum da pa o tem sporazumu ni več govora v skrajšanem osnutku, ki so ga zapadne sile 13. marca t. l. izročile v Moskvi. Z drugimi besedami „Kleine Zeitung“ zanika vse dosedanje sporazumne določbe Sveta zunanjih ministrov glede avstrijske državne pogodbe in priznava le še skrajšani osnutek zapadnih sil. Ne briga nas neposredno vprašanje avstrijske imovine v Jugoslaviji in želimo, da bi bilo to vprašanje rešeno v zadovoljstvo obeh prizadetih držav. Ne verujemo pa, da je prav čudno stališče „Kleine Zeitung“ pot za tako zadovoljivo rešitev. Nasprotno vidimo v takem postavljanju izbegavanje pred obveznostmi, ki bi jih Avstrija eventualno morala prevzeti. Le v toliko pa se tudi nas tiče čudno postavljanje dela avstrijskega tiska.

Kakor znano je dne 20. junija 1949 na omenjenem zasedanju Sveta zunanjih ministrov padla tudi odločitev glede meje. Hkrati pa je bilo sklenjeno, da bo „pogodba z Avstrijo določala, da mora Avstrija zagotoviti zaščito pravic slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji“. Namestniki zunanjih ministrov so se bavili s to snovjo potem od 16. do 19. avgusta 1949. Z očitno naslonitvijo na manjšinski zaščitni predlog jugoslovanske vlade v memorandumu aprila leta 1948 sta zastopnika Anglije in Sovjetske zveze predlagala vsebinsko skoro enako glaseče se besedilo zaščitnega člena številka 7, ki je bil končno sprejet v osnutek avstrijske državne pogodbe.

Poleg drugih členov je izpadel iz novega načrta pogodbe tudi ta člen. Kaj naj to pomeni?

Stojimo pred vprašanjem, ali je imeti novi načrt avstrijske državne pogodbe za popolnoma novo osnovo pogajanj, torej za umaknitev dosedanjega načrta in za razveljavljenje členov, na katere so se že sporazumeli, ali pa gre za to, da se najprvo doseže realizacija sporazuma o vzpostavitvi avstrijske suverenosti in izpraznitvi Avstrije po okupacijskih četah, kateri pa naj sledi nato, skupno s členi, glede katerih še ni sporazuma, realizacija tudi ostalega, večjega dela dosedanjega pogodbenega načrta.

Mnogo znakov, posebno, kakor smo zgoraj pokazali, tudi pisanje tako imenovanega neodvisnega tiska govori za to, da pri „skrajšani“ avstrijski državni pogodbi gre gotovim krogom za to, da se ustvari popolnoma nova osnova pogajanj in se razveljavijo členi, glede katerih je bil že dosežen sporazum in ki nalagajo Avstriji neke obveznosti. Vsekakor je značilno, da novi načrt vsebuje le tiste člene, ki izražajo popolno neodgovornost Avstrije za vojno udeležbo na strani Hitlerjeve Nemčije in vzpostavljajo avstrijsko suverenost, da pa

popolnoma molči o tem, kaj naj bo z doseženimi delnimi sporazumi, ki nalagajo Avstriji tudi neke obveznosti.

Z ostalimi avstrijskimi državljani želimo tudi koroški Slovenci, da bi Avstrija čim prej prišla do svoje suverenosti in da okupacijske čete čim prej zapuste Avstrijo. Vprašanje pa je, kakšna naj bo pot za dosego tega cilja. Naše mnenje je, da je pot, ki jo kaže „Kleine Zeitung“ in jo kaže tudi deloma ostali avstrijski tisk, zelo nevarna pot. Ta pot namreč odpira najrazličnejše možnosti reševanja državne pogodbe. S to potjo se namreč ne razveljavljajo samo tisti členi, ki določajo za Avstrijo neke obveznosti, temveč tudi tisti, ki jo odvezujejo vsake odgovornosti za vojno udeležbo na strani Hitlerjeve Nemčije. Če namreč ne velja eno, potem ne velja tudi ne drugo. Proti temu, da bi ob takih perspektivah, kakor jih odpirajo zgoraj omenjeni komentarji, izpadel iz načrta skrajšane avstrijske državne pogodbe tudi člen 7 o manjšinski zaščiti, moramo koroški Slovenci odločno ugovarjati. Koroški Slovenci vidimo v tem členu in v ured-

bi o dvojezičnih šolah edini nacionalni uspeh naše težke, žrtevpolne osvobodilne borbe proti nacizmu. Ta člen pomeni vsaj malenkostno izboljšanje zaščitnih določil senžermenske pogodbe, ker nam daje pravico tudi do srednjih šol, ker določa ustanovitev posebnega nadzornega organa za slovenske šole, ker predpisuje slovenski uradni jezik poleg nemščine, dvojezične napise na vsem jezikovno mešanem ozemlju in ker določa sorazmerno število slovenskega učiteljstva in uradništva na tem ozemlju. In ta člen bi zgoraj omenjeni komentatorji prav tako kakor druge že sporazumno sklenjene člene enostavno radi črtali iz državne pogodbe, ker v skrajšani pogodbi ni več omenjen. Koroški Slovenci proti takemu postavljanju in taki miselnosti odločno protestiramo. Isti krogi, ki na eni strani zahtevajo pravico zase, so v isti sapi, ko to zahtevajo, pripravljeni storiti surovo krivico drugim. To ni politika utrjevanja mirnega sožitja med dvema narodoma v deželi, to ni politika novega duha, temveč je politika starega duha narodne nestrpnosti.

Enotno nastopanje tržaških Slovencev tudi v bodoče

Na seji Izvršnega odbora OF za STO, ki je bila prejšnji teden, so člani tega odbora na osnovi poročila tajnika dr. Dekleve o volitvah v okoliških občinah ugotovili, da je bil skupen nastop Slovencev v okviru Liste slovenske skupnosti pravilen. Predsednik Izvršnega odbora Branko Babič je poudaril potrebo in nujnost nadaljnjega enotnega nastopanja Slovencev v coni A Tržaškega ozemlja, dr. Dekleva pa je naglasil, da bo morala OF skrbeti za izvajanje enotnega volilnega programa, ki vsebuje v celoti tudi program OF. Člani Izvršnega odbora so na seji ostro obsodili kominformovski teror v Miljskih hribih v času predvolilne borbe ter razdiralno delo Santinove in Palutanove „neodvisne gospodarske liste“ v dolinski občini.

Klerikalni „Katoliški glas“, ki je zaradi skupnega nastopa vseh Slovencev pri zadnjih upravnih volitvah padel v nemilost pri tržaškem in goriškem škofu, je prav tako ugotovil, da je samo omenjena „neodvisna“ lista omogočila zmago kominformovcev v dolinski občini. List precej ostro kritizira škofa Santina in njegove pomočnike, ko piše: „Mi katoliški Slovenci prav dobro vemo, da ta naša izjava nikakor vsem ne ugaja, toda nam ne ugaja njihovo ravnanje. Tako v Trstu kakor po vsej občini ste „neodvisni“ italijanski zavisniki prav dobro poznali naše nesporno pravilno stališče in kljub temu ste najprej rušili slovensko skupnost in ji radi velike narodne nezvesti nekaterih Brežanov ukradli zmago nad kominformisti. Vi „neodvisni“ ste katoličani, toda najprej ste protislovenski.“

Ali naj kmetje plačujejo ÖVP-jevske račune?

Ce potuješ po naših vaseh, naletiš vedno spet na primere, kako Kmetijska zbornica skop odmerja javne prispevke za povzdigo in izboljšanje kmetijstva naših krajev. Veliko številu kmetov toži: „Predlanskim (nekateri celo že prej) sem vložil prošnjo za prispevek k popravili hleva. Hlev sem po vseh predpisih popravil, namesto prispevka pa sem dobil v zadnjih tednih sporočilo, da so denarji pošli.“ Kdor potem vpraša za stvarjo pri zbornici, mora ugotoviti, da zbornična birokracija najde vedno spet uradno zapreko ali kamen spotike, vsled česar ogromno število naših kmetov ne dobi obljubljenih podpore. Ko za svoje opravilo zmanjka gospodi utemeljitev, potem se izgovarja na „ameriškega strica“, ki je baje vzrok takemu zadržanju do kmetov na slovenskem ozemlju. Zbornica od njenega prezidenta do zadnjega uradnika je „popolnoma nedolžna“, pa čeprav prične pravočasno vložene prošnje reševati šele, ko jih je že pokrtil prah in je „sredstev“ za podpore že zmanjkalo.

Medtem ko zbornica pri popravah hlevov, gnojničnih jam in podobnih akcijah išče dlako v jajcu, pa na več sejah zamuja čas in plačuje svoje svetnike in uradnike, da razpravljajo, ali naj prevzame zbornica jamstvo za pokritje stroškov, ki jih je stala gradnja „moderne mlekarne“ v Wolfsbergu, ki je last Mlekarske

zadruga v Wolfsbergu. Ta mlekarne naj bi po proračunu stala 2,4 milijonov šilingov, njeni graditelji pa so za gradnjo in ureditev skrbeli tako, da so stroški narasli na 4 1/2 milijona šilingov in da imajo sedaj nad 1 milijon šilingov dolga, ki ga sami, kakor pravijo, ne morejo plačati. Tožijo pa tudi, da jim niti Zveza mlekarstvih zadrug za Štajersko in Koroško niti Avstrijska mlekarstva in sirarska zveza nočejo dati niti kredita niti jamstva. To pa je zanesljivo znamenje, da stvar okoli tega dolga „smrdi“. Ker pa gre za ÖVP-jevsko zadevščino, naj bi bila Kmetijska zbornica in z njo vsi koroški kmetje tisti, ki naj bi prevzeli jamstvo za ta dolg in ki naj bi ga — kakor je to že postal običaj — tudi plačali.

Ali v Kmetijski zbornici resno mislijo s prevzetjem jamstva ali s pokritjem dolga, še ni znano. Vsekakor pa je čudno, da jemljejo take stvari sploh v pretres in da pošiljajo celo svojo komisijo v Wolfsberg, da ugotovi „dejanski dolg“, ko je to vendar stvar revizijske zveze, v katero mora biti zadruga včlanjena. Koroški kmetje bomo morali že itak polna tri leta plačevati dolge, ki jih je napravila prejšnja zbornica. Zato nismo pripravljeni, da bi vzeli na svoje rame še ponovne dolge za nekoga, ki ga ne poznamo niti nimamo koristi od njega.

Prihodnja številka „Slovenskega vestnika“ izide v sredo prihodnjega tedna.

Zunanji minister Gruber v Beogradu

Danes je odpotoval v Beograd avstrijski zunanji minister dr. Karl Gruber, ki bo z jugoslovanskimi državniki razpravljal o še neresenih avstrijsko-jugoslovanskih vprašanjih. Med taka vprašanja spadajo poleg drugih mali obmejni promet, avstrijsko-jugoslovanska trgovina, hidrocentrale ob Dravi in podobno.

Zunanjega ministra Gruberja bo ob njegovem obisku v Beogradu sprejel tudi predsednik jugoslovanske vlade maršal Tito.

Gruberjev obisk v Beogradu je prvi oficijelni obisk avstrijskega ministra v Jugoslaviji in so ga napovedovali že dalj časa.

Korupcija v avstrijskih bankah

Po dolgih kampanjah v avstrijskem časopisju so končno objavili poročilo vrhovnega državnega računskega urada o poslovanju in črnborsizanskih mahinacijah obeh največjih avstrijskih poddržavljenih bank: Creditanstalt-Bankverein in Länderbank.

Kar se iče deviznega poslovanja Creditanstalt-a ugotavlja poročilo, da je — kakor kaže obračun prvega polletja 1951 — izkazanim dobičkom 30,8 milijonov šilingov in devizna bilanca z aktivnim saldonom preko 280 milijonov šilingov na prvi pogled kar zadovoljivo. Pri podrobnih osvetljavi poslovanja pa se je ugotovilo, da sta obe banki pri celi vrsti poslovnih deviznih operacij grešili v škodo državnih interesov. Devizna izguba, ki gre v več milijonov šilingov, je nastala v finansiranju dvomljivih uvoznih in izvoznih poslov, v plačanju ogromnih provizij fingiranim firmam in odcepitvi deviz v inozemstvo.

Izkazalo se je torej, da niso bili iz trte zviti očitki, ki so dolžili ÖVP-jevske mogotce v omenjenih denarnih zavodih korupcije. Dejstvo, da je ÖVP-jevski tisk previdno obšel ali pa skušal omalovaževati tozadevna razkritja v poročilu vrhovnega državnega računskega urada, je najboljša potrdilo, da imajo kosmato vest.

Italijanska manjšina v Jugoslaviji uživa državno podporo

V Kopru je bila druga letna konferenca organizacije Italijanov v Jugoslaviji „Italijanske Unije“, kjer so delegati ugotovili, da je bilo v skupščini dosedanjega Istrskega ljudskega odbora zastopano italijansko prebivalstvo s 60 člani. Italijani so prav tako sorazmerno zastopani v političnih in množičnih organizacijah, kakor tudi v delavskih svetih podjetij. Kot najboljše so se pokazali italijanski klubi kulture v Kopru, Piranu, Izoli in Grožnju, ki so za svoje delo prejeli pohvale in nagrade. Delegati na konferenci so izrazili hvaležnost ljudski oblasti, ki je dala lansko leto za razvoj Italijanske Unije 3.786.000 dinarjev denarne podpore.

Spremembe v sovjetski diplomatski službi

Svetovno javnost je koncem zadnjega tedna presenetilo obvestilo iz Moskve, da je bil namestnik sovjetskega zunanjega ministra Gromiko imenovan za veleposlanika v Londonu in bo nadomestil Zarubina, ki je bil imenovan za veleposlanika v Washingtonu. Zarubin je odpotoval v Moskvo, kjer je dobil navodila za svoje novo mesto. Zarubin, ki je bil tudi sovjetski zastopnik na konferenci namestnikov zunanjih ministrov za avstrijsko državno pogodbo, je bil že pred petimi leti poslanik v Washingtonu. Sedaj zamenja tam poslanika Panjuškina, ki je bil imenovan za sovjetskega poslanika v Peking. Panjuškin velja za strokovnjaka za kitajsko vprašanje.

Listi v zvezi z imenovanjem zastopnika zunanjega ministra Gromika za poslanika v Londonu govorijo o možni spremembi v sovjetski zunanji politiki.

Letalski miting - manifestacija dobrega sosedstva

I. Mednarodni letalski miting na celovškem letališču, ki ga je priredila v nedeljo Zveza avstrijskega jadranskega športa v okviru avstrijskega delavskega športnega kluba in na katerem so sodelovali jugoslovanski in avstrijski športni letalci, je bil za slehernega gledalca nepozabno športno doživetje, prireditelji sama pa ponovno izraz stremeljenja, da se ustvari med Koroško in sosedno Jugoslavijo odnosi dobrega sosedstva in prijateljstva.

Izvedbo prijateljskega srečanja je dan poprej zasenčila tragična nesreča, ki je doletela dva jugoslovanska letalca, ki sta s svojim motornim enokrakom strmoglavila nad Svincem v dolini Gorčice. Nesreča, na katere posledicah je zgubil svoje življenje znani letalec Dimitrij Kunaver, dočim je njegov tovariš Vasilij Orlov že na poti okrevanja, ni le bridko prizadela jugoslovanskih gostov in avstrijskih športnih tovarišev, marveč je globoko odjeknila tudi med vsem koroškim prebivalstvom. Le tisk koroških kominformistov in Steina-cherjevo glasilo koroške OeVP sta tudi to nesrečo brezsrčno in škodoželjno zlorabila za najbolj ostudno gonjo proti plemenitim prizadevanjem za prijateljstvo med narodi. Množična udeležba na letalskem mitingu pa je bila razveseljiv dokaz, da Korošci ne glede na narodnost, jezik ali politično prepričanje obsojajo vsako tovrstno politično rovarjenje, ki je bilo v tem primeru še do skrajnosti nekulturno in nečloveško hkrati.

Na tisoče gledalcev se je zbralo na letališču v Trnji vasi, tisoči pa so miting opazovali z bližnjih in daljnih obronkov in s streh sosednih hiš. Poleg deželne glavarja in jugoslovanske konzula je med udeleženci mitinga pozdravil predsednik Zveze avstrijskega jadranskega športa dr. John še številne zastopnike mesta, dežele in države, posebno pa jugoslovanske športnike in druge goste. V otvoritvenem govoru je deželni glavar izrazil veselje nad udeležbo jugoslovanskih športnih letalcev in poudaril veliki pomen kulturnih in športnih stikov za medsebojno spoznavanje in poglobljanje prijateljstva med sosednimi narodi.

Medtem ko je godba še igrala jugoslovansko himno „Hej Slovani“ in avstrijsko državno himno, se je že začel pestri letalski program mitinga. Eno za drugim so poletela motorna in jadrana letala, najprej popolnoma odprti „SG 38“, na katerem se vsak bodoči pilot začne šolati. Letalo, ki se je v strmih letu dvigalo višje in višje, je vlekle motorna vitla na dolgi jekleni žici. Tudi srednja in visokosposobna letala tipov „Baby“ in „Weihe“ so startali z vitlo. Nato pa so motorna letala vlekle jadrana od potrebne višine, na kateri so se odklopila iz zaprege in v svobodnem letu spet spuščala na tla. Izredno lepi sliki sta se nudili gledalcem, ko so motorna letala najprej dve avstrijski letali nato pa še tri jugoslovanska, in sicer dva „Triglava“ ter „Jadran“ v skupinskem letu vlekli za seboj. Po odklopu so jugoslovanski jadranski letalci s svojimi „Triglavi“ ter z „Jadranom“ pokazali v zaporednem letu, vedno eden točno za drugim, razne letalske figure, kot so to stoječi krog, osmica, strmo kroženje itd., medtem ko se je od avstrijskih letalcev posebno izkazal Hannes Schönherr iz Beljaka, ki je pokazal na razmeroma nizki višini loping

in tik pred pristajanjem akrobacijsko figuro, ki se imenuje „šandela“. Vsa letala, ki jim ni bilo treba še enkrat nastopiti v programu, so pristala pred gledalci, ki so jih pozdravljali z burnim odobravanjem.

Letalske akrobacije z motornim letalom, dvokrakom „Biker“, je izvajal Mišo Jelak, ki je s svojim znanjem, pogumom in predrznostjo močno napenjal živce gledalcem. Posebno težka akrobacija, ki jo je večkrat pokazal, je hrbtni let. Jelak-ov „Biker“ pa je letel na hrbtu kar po cele dolžine letališča in molel „noge“ kvišku, kot da to ne bi bilo nič kaj izrednega. Ko se je prekopicaval navpično navzdol in je izgledalo, da bo zdaj zdaj treščil ob zemljo, je marsikateremu občudovalcu „letalske umetnosti“ kar zastajala sapa, dokler se „Biker“ ni z eleganco „vlovil“ in kmalu nato pristal, pozdravljen z navdušenim aplavzom, pred publiko.

Jadrana letala, ki sta nato pokazala, da akrobacije niso samo stvar „motorcev“, sta žela prav toliko uspeha. Državni prvak Maks Arbajter je tudi z „Jadranom“ pokazal poleg drugih akrobacij težki hrbtni let, s katerim se je spustil v polovičnem lopingu spet v normalo. Jaro Koser, znan letalski teoretik, konstruktor treh serij „Triglava“ ter „Jadran“ in prav tako dober letalec v akrobacijah,

ni skoraj nič zaostajal za prvakom Maksom.

Zelo zabavni lov na balončke je z drugim „Bikerjem“ napravil Luka Popov, športni vodja jugoslovanske letalske ekipe. Na koncu pa je nastopil s šaljivo točko Jože Krumpak in s svojimi „neumnostmi“ izvalil vse množice gledalcev mnogo smeha. Kljub temu pa je treba poudariti, da te njegove šale niso samo to, marveč je zanje potrebno popolnoma obvladati letalo, biti je treba ne le šaljivec, marveč predvsem prvovrsten pilot.

Vsi, ki jih je letalski miting privabil na celovško letališče in na okoliška pobočja, so obžalovali, da so bili padalski skoki črtani s programa, ki je s tem bil prikrajšan za brez dvoma najbolj privlačno točko. Avstrijske pristojne oblasti (ali iz lastnega nagiba, ali na povzelo zaveznika sveta, ne vemo) so namreč bile prepovedale padalske skoke. Izpadla je tudi akrobacijska točka z dvema letalom naenkrat, ker je nesreča nad Svincem tovariša Orlova onesposobila, da bi sodeloval.

Tako jugoslovanski kakor tudi avstrijski letalci so na mitingu pokazali kaj znajo in kaj zmorejo. Ponovno so prekalili pred enim letom skovano športno tovarštvo in s tem mnogo doprinesli k utrjevanju dobrega sosedstva in prijateljstva med narodi, ki živijo drug ob drugem.

Koroški gostje v Ljubljani

Pod tem naslovom prinaša „Ljudska pravica“ z dne 14. VI. 1952 daljšo kritiko o gostovanju borovelskega delavskega zbora „Stahilang“, ki je kakor znano 7. t. m. nastopil s koncertom v Ljubljani. V kritiki je med drugim rečeno:

Ta obisk koroških amaterskih umetniških skupin je bil prirejen v vrsti medsebojnih umetniških gostovanj, ki služijo poglobljanju kulturnega sodelovanja in kulturne izmenjave med Jugoslavijo in republiko Avstrijo. V poslednjih letih so se taka gostovanja čez avstrijsko mejo vršila največ le z naše strani. Naši umetniški ansambli, kakor ljubljanska opera in drama, študentski in akademski pevski zbor itd. so nastopali tamkaj z uspehom in bili gostoljubno sprejeti. K nam so prihajali, toda redkeje slovenski koroški pevski zbori po

posredovanju Slovenske koroške prosvetne zveze.

Gostovanje borovelskega pevskega zbora, v katerem pojo delavci borovelske puškarne, in skupine iz St. Jakoba je bilo predvsem v znamenju utrjevanja delavske solidarnosti in delavskih kulturnih vezi med našo in avstrijsko republiko. Zato je imel pokroviteljstvo nad njim ljubljanski mestni svet Zveze sindikatov.

Indijski socialisti v Sloveniji

Petčlanska delegacija Socialistične stranke Indije, ki se že delj časa mudi v Jugoslaviji in je doslej obiskala Makedonijo, Srbijo, Bosno in Hercegovino ter Hrvaško, je obiskala tudi Slovenijo, kjer se je ustavila v Mariboru in si ogledala tamšnjo tovarno avtomobilov. Delegacijo spremlja po Sloveniji član Centralnega komiteja KPS Lado Kozak.

Primorski festival za petletnico svobode

Medtem ko v Trstu in Italiji šovinisti vseh vrst in barv v svojem nenasitnem pohlepu po slovenski zemlji še vedno niso prenehali klevetati Jugoslavijo in njene narode, slavi svobodno primorsko ljudstvo svoj pomladni praznik. Zadnji čas so v raznih primorskih krajih kulturne in fizikulture prireditve velikega Primorskega festivala, glavni festivalski dan pa bo v nedeljo 29. junija, ko bodo v sončno Ajdovščino privreli rojaki iz vseh primorskih okrajev in gostje iz Trsta, Beneške Slovenije, koprškega okrožja, hrvaške Istre in Slovenske Koroške. Ta dan bodo v Ajdovščini nastopili združenih mladinskih in mešanih pevskih zborov ter velike kulturne in fizikulture prireditve.

Radio Ljubljana bo poročal o teh prazničnih dneh na Primorskem.

V okviru Primorskega festivala bo nastopil tudi nekdanji priljubljeni pevski zbor „Srečko Kosovel“, ki je zrasel iz osvobodilne borbe in ponesel prva leta po osvoboditvi slovenske narodne in partizanske pesmi daleč v svet. Pevci „Srečka Kosovela“ so bili primorski rojaki in jih zdaj spet veliko živi v svojih domačih krajih. V svečanih dneh se bodo spet zbrali pod taktirko pevovodje Rada Simonitija in z zanosno pesmijo dokazali, kako živo utripa v primorskih ljudeh partizanska kri.

6.4 milijard za pomoč tujim državam

Medtem ko je ameriški kongres (to je spodnja zbornica) dovolil že pretekli teden 6.4 milijard za pomoč tujim državam, je predčerašnjem dal svojo odobritev tej vsoti tudi še ameriški senat. Sedaj je samo še potreben podpis predsednika Trumana, da bo ustrezeni zakon dobil veljavo.

Znano je, da je Truman za zunanjo pomoč zahteval 7.9 milijard, nista se pa s tako visoko vsoto strinjala niti senat, niti kongres, ampak sta oba zahtevala zmanjšanje te pomoči. Pa tudi senat in kongres si nista bila edina, in je morala šele posebna komisija uravnati nesporazume s tem, da je predlagala kot kompromisno rešitev pač zgoraj omenjeno in sedaj sklenjeno vsoto.

Ko bodo teh 6.4 milijard razdeljevali na posamezne pomoči potrebne države, bo ameriški kongres še enkrat imel pravico, da v vsa-

kem posameznem primeru ali da svoj pristavek, ali pa ugovarja.

Sovjetska zveza ni za to

Sovjetska zveza je zavrnila predlog zapadnih velesil, ki so 28. majnika predlagale, naj bi velesile skrčile svoje oborožene vojaške sile. Predlog, ki ga je v imenu zapadnih velesil iznesla Velika Britanija, je predvideval, naj bi ZDA, Sovjetska zveza in Kitajska prostovoljno zmanjšale število vojakov vsaka na pol milijon mož. Velika Britanija in Francija pa na osem sto tisoč mož. Zavrnitev tega predloga je sovjetski zastopnik pri razorožitveni komisiji Organizacije združenih narodov Jakob Malik utemeljeval s trditvijo, da hočejo zapadne velesile s tem predlogom le prepričati dejansko omejitve oborožitve in prepoved atomskega orožja.

PO ŠIRNEM SVETU

Tokio. — Letos, 1. junija je imelo glavno mesto Japonske Tokio 7,835.000 prebivalcev. Računajo, da bo število prebivalstva v Tokiu kmalu večje kakor v New Yorku, ki je sedaj po velikosti drugo mesto na svetu.

Beograd. — Bolgarska policija je vdrla na dvorišče jugoslovanskega veleposlaništva v Sofiji ter tam napadla in nasilno odvedla jugoslovanskega državljana Momira Šeferoviča. Jugoslovanski časopisi poudarjajo, da je to nov dokaz, da bolgarski kominformci ne spoštujejo mednarodnih obveznosti in da se v svoji mržnji do Jugoslavije poslužujejo nasilja in zločinov.

New York. — Na seji Sveta za skrbstvo pri OZN je italijanska delegacija predložila poročilo o poslovanju italijanske zaupne uprave v Somaliji. Filipinski delegat je ostro kritiziral italijansko upravo in jo obtožil, da je njeno delo usmerjeno v to, da bi Somalija spet postala italijanska kolonija.

Teheran. — Šest držav in Prehranjevalna in poljedelska organizacija Združenih narodov pomagata letos iranskemu poljedelskemu ministrstvu v boju proti kobilicam. Združene države so dale na razpolago šest letal s piloti, devet ton učinkovitega sredstva za uničevanje kobilic, ki pa ni škodljivo za poljske pridelke in živino, nadalje dva strokovnjaka in pet avtomobilov. Poleg tega so dale na razpolago sredstva še Indija, Italija, Pakistan, Turčija in Sovjetska zveza.

Dunaj. — Iz Budimpešte poročajo, da je madžarsko ministrstvo za obrambo izdalo nov ukaz o rabi ruskega jezika v vseh vojaških enotah. Vsak vojak se mora naučiti ruskega poveljevanja. Rezervisti, zlasti rezervni oficirji ne morejo biti odpušteni iz vojske, preden ne napravijo izpita iz rusčine. V vseh enotah imajo tečaje, ki jih vodijo sovjetski častniki ali podoficirji.

Beograd. — V marcu prihodnjega leta bodo v Jugoslaviji izvedli spet ljudsko štetje. Zvezni zavod za statistiko in evidenco je dobil nalog, da prične s pripravljalnimi deli.

Beograd. — V nedeljo so odprli v Beogradu industrijski vzorčni velesejem, na katerem je razstavljenih približno 5000 raznovrstnih predmetov. Velesejma se udeležuje več sto podjetij kovinske, kemične in grafične stroke ter podjetja lesne, tekstilne, gradbene, živilske in usnjarske industrije.

Sidney. — Zaradi trajne suše je nevarnost, da bo v severni Avstraliji poginilo milijon govedi. Poznavalci pravijo, da je do sedaj poginilo že 50.000 govedi. Zgubo bo mogoče s smotno vzrejo nadomestiti šele v petih letih. Avstralija bo morala zelo omejiti izvoz mesa.

Venezuela. — Zunanji minister Venezuele je objavil, da je ta južnoameriška država prekinila diplomatske odnose s Sovjetsko zvezo, ker SZ ni hotela vzeti na znanje protestne note, ki je vsebovala zahtevo po odpoklicu dveh sovjetskih diplomatov, o katerih je bilo v noti rečeno, da sta se obnašala agresivno, nasilno in nespoštljivo.

Tel Aviv. — Romunska vlada je odpoklica svojega poslanika ter prvega in drugega tajnika romunskega poslaništva v Izraelu. V Tel Avivu so mnenja, da je odpoklic v zvezi s čistko vseh tistih diplomatov, ki jih je namestila Ana Pauker še preden je padla v nemilost.

524 ločitev v preteklem letu

Kakor po vsaki vojni je tudi po tej vojni naraslo število ločitev tudi v Avstriji. Do leta 1948 je število še vedno raslo, od tedaj pa stalno pada. Lani je bilo v Avstriji 10.295 ločitev, od teh največ na Dunaju, najmanj pa na Gradiščanskem. Na Koroškem jih je bilo ločenih lani 524 zakoncev, v Nižji Avstriji 1.073, v Zgornji Avstriji 1295, v Solnogradu 555, na Štajerskem 1468, na Tirolskem 418, na Predarlškem 134, na Gradiščanskem 85 in na Dunaju 4.743. Največ žena na Koroškem se je ločilo v starosti 27 do 30 let, moški pa se najraje ločijo v starosti od 21 do 30 let. 3 ločene ženske na Koroškem so bile več kot 20 let starejše od svojega moža, medtem ko sta se 1 žena in 1 mož na Koroškem ločila, čeprav sta bila stara že nad 80 let. Tudi na Koroškem je bilo okoli 80 od 100 razporok zaradi zakonskih prestopkov, pri čemer so bile v 37 od 100 primerov krive žene, v 55 od 100 pa moški. Pri 7 odstotkih ločenih zakonov v preteklem letu so bili zakonci poročeni več kot 20 let.

VISOKOŠOLCI, POZOR!

Rektorat Univerze v Ljubljani razpisuje počitniški tečaj od 1. IX. do 20. IX. 1952 za 20 zamejskih visokošolskih študentov slovenske narodnosti ne glede na stroko, ki jo študirajo na univerzah in visokih šolah izven FLR Jugoslavije.

Tečaj bo obsegal zlasti predavanja in vaje iz področja slovenskega jezika s književnostjo, slovenske zgodovine z zgodovino umetnosti, geografije s posebnimi pogledi na današnjo gospodarsko ureditev FLR Jugoslavije.

Rektorat univerze nudi za ta tečaj brezplačno celotno preskrbo (stanovanje, hrana) in organizacijo tečaja s predavanji. Ostale podrobnosti o tečaju bodo objavljene po zaključku prijav.

Prijave za tečaj sprejema rektorat univerze do 20. julija t. l. na naslov: Rektorat Univerze (Počitniški tečaj za zamejske študente), Ljubljana, Kongresni trg št. 11.

MARIJA CERKOVNIK:

Dvanajst zgodbic za otroke

IZ ZAPISNIKA ENEGA LETA

Izpisala sem dvanajst zgodbic, iz vsakega meseca v letu po eno. Poslušajte.

JANUAR

Smeh me pograbi, če pomislim na včerajšnjo noč. Gledala sem skozi okno velike stanovanjske hiše. V sobi je spala triletna Maja. Bila je čisto sama doma, očka in mamica sta odšla v kino. Nagajivi mesec pa jo je poljubil na nos, da se je zbudila. Nič ni jokala. Zlezla je iz postelje in prižgala luč. Namenila se je k ogledalu. Najprej je gledala, kaj vse ima mama v predalčku mizice pod ogledalom. Nato pa glej, glej — šminke, rdeče in črne, so napravile Majo podobno šolski risbi.

V ključavnici je zaškrebala ključ.
„Mamica, glej, prav taka sem, kakor ti!“
Prestrašena mama se je kar sesedla.
Bilo je zares smešno!

FEBRUAR

Pravijo, da so vsi otroci na svetu srečni, ker so majhni in brez skrbi, pa se motijo. Nekje na ulicah Rima sem srečala malo Graziello. To je majhno dekletce črnih oči in črnih las. Graziella joka. Le čemu? Lačna je. V izložbi je zagledala kruh — to deveto deželo nikdar si tih otrok. Kdo ve, bo li prišel kdo in ji ga kupil? Ko bi le.

Tako težko je gledati lačnega otroka.

MAREC

Pritisnila sem čelo na zamrle okenske šipe velike starinske hiše. Komaj, da se je videlo skozi. Notri sta se prepirala dva mlada moža — oba slikarja. „Slikal bom le lepe reči,“ je dejal prvi, „Ljudje ljubijo lepoto, pa če je še tako varljiva.“ „Misliš?“ se je nasmehnil drugi. Pred tem je sedel sivolasi mož z zgubanim obrazom. „Da, da, res je tako,“ je spet nadaljeval prvi, „ne vem, čemu posvečam toliko pozornosti temu zgubanemu obrazu, saj ni nič posebnega na njem.“ „Zate in mogoče še za koga ne — toda meni mnogo povedo te gube, in če pomislim, zakaj so nastale, vidim v njih življenje takšno, kakršno v resnici je,“ je končal drugi...

Eden od njiju bo kdaj slaven. Kaj mislite, kateri?

APRIL

Ali se spomnite Benetk? Kdo ve, saj najbrže še niste bili tam. Tudi jaz hodim redkokdaj tja.

Poznam gondolijera. Prikupen star dedec. Imam ga rado zato, ker se zna smejeti. Začuden boste. Saj to znajo vsi ljudje, porečete. Pa ni res. Ta smeh je tako srečen, da se vprašate, od kod ga ima.

Gondolir vas pelje mimo hiše, kjer stanuje. Nekdo ga kliče. Prelepo dekle, njegova hči. Po očeh se mu pozna, kako jo ima rad. Nima lahkega življenja ta gondolist, a ob ljubezni hčerke ga vidiš lepega.

Zato je njegov smeh srečen, da mu ne najdem primere.

MAJ

Zabredla sem v tuje dežele. Daleč, daleč. Pot me je zanesla mimo taborišča vojnih ujetnikov.

Takrat je bila Pomlad. Sedla je na breg in premišljevala, kaj bi poslala ujetnikom v dar. Poklicala je pomladne sape in jim naročila: „Pojdite v dežele, kjer cvetje najlepše cveti in dehti. Naj vam da najboljšo dišavo. Stopite do domačih ognjišč, naj vam dajo s seboj občutek toplote in doma. Vse to zanesite v taborišča!“

Tako se je zgodilo. Sape so odpotovale. Do vijolic, do šmarnic, do cvetočih češenj. Povedale so, čemu so prišle, in so dobile najboljšje in najlepše.

Neka sapica je imela čudno zamisel. Utrgala je še češnjev cvet — toda, ko je prisopihala nad morje, ji ga je nagajivi veter potopil v globine. Zjokala se je. — Vetrju je bilo žal in ji je obljubil svojo pomoč. Tako je hitela potolažena naprej.

„Kako domače diši,“ je dejal nekdo v taborišču. „Ali je res pomlad?“ Oči jetnikov so dobile živ, hvaležen lesk. Nekdo je zapel. Lačne oči so bile uprte v daljave.

Misli pa so plete iz drobcenih spominov, ki so bili pričvrščeni kakor tenke nitke tja v preteklost, nekaj velikega, novega življenja vrednega, kar prinaša vsaka pomlad — upanje.

Taka je pomlad uklenjenih.

JUNI

Vrnilo sem se za nekaj časa v vasi ob veliki tlakovani cesti, ki pelje iz Zagreba v Beograd. Delo tisočev mladih rok. Po cesti pelje voz.

„Ustavi, oče, ustavi,“ pravi sin očetu. Oče

ustavi in oba skočita z voza. „Glej, tukajle smo delali mi — vidiš, od tod do ondod.“ Oče kima.

Gledam dečka. To ni zgodba, boste dejali. Bolj kratko je vse. Toda nikdar se ne pozabite veseliti tistega, kar ste že naredili, in boste videli, da so to najlepši trenutki v življenju.

JULIJ

„Danes boste nekaj doživeli!“ je zaklicala zjutraj lepa belagonija, ki je cvetela na oknu. „Ali je zopet mleko skipelo?“ se je posmehljivo oglasil suhi peteršilj na gredi. Vse, kar je bilo živega naokoli, je prisluhnilo. Belagonija, ki je skozi okno smela gledati v sobo, je vedela zmeraj dosti povedati.

„Mali Tinek je včeraj shodil, zato nas bo danes prvič obiskal.“

Toda, že so se odprla vrata in mali je priko-racal. „Ho, ho, ho — kako pa hodi!“ — so se smejali vsi naokoli. Najbolj seveda rdečelični paradižnik. Kdo ve, ali nas bo imel rad, je zaskrbelo nežne cvetke. Vse je čakalo.

Tinek je prišel do gredic, se nasmejal paradižniku, prijel jezični peteršilj za uhlje, pobozal cvetke. Debeluhasto jabolko je padlo na tla in zaklicalo: „Dobro sem, poberi me!“

„Dobro srce ima,“ je uganil stari polž.
„Fantič bo naš!“ je zašumelo po vrtu.

AVGUST

Noč ob morju. Kljubovalno butajo valovi ob skale. Zdaj pa zdaj veter prešerno zapleše čez

vodno gladino, kjer se nam za trenutek pokažejo sledovi njegovih stopinj in spet zginijo. Potem pa zleti skozi krošnje vitkih cipres in že ga ni več. Zletel je više pod hrib k stražarju, ki varuje mejo.

Daleč zunaj ribarijo. Kakor bi kdo lučke raztrosil po morju, so videti ribiški čolni.

Menda mi ne bodo šteli v slabo, če vam povem, da sedita na skali ribič Ivo in njegovo dekle Anka. Poslavljata se — Ivo pojde k vojakom.

Takim pogovorom pač ne smem prisluškovati. Zato stopim k čolnu, ki me ponese daleč ven na morje k ribičem. Namenjeno sem k Jovanu, ki ribari že desetletja in je zraščan z morjem kakor korenine dreves z zemljo.

Ribiči molčijo. Zavzeto sem nad lepoto te pomorske noči. Več pa ne znam povedati, čeprav še dosti čutim...

SEPTEMBER

Poznam hišo, kjer imajo otroci teden pridnosti. Nisem zvedela, kdo ga je uvedel, a vendar — ves teden biti priden, to je težko. Laže je vsem ostalim tednom v letu — tednu cest, tednu matere in otroka — takrat imajo govore in proslave, pa je opravljeno. Teden pridnosti pa je zato, da bi bili otroci zares pridni.

Pravkar so malega Matjaža zasliševali zaradi prekrška, ki ga je napravil. „Ali veš, da je ta teden teden pridnosti, ti pa krađeš hruške!“ „Pa naj bo teden pridnosti pozimi, ko ni hrušk,“ se je mali odrežal.

Hišni varuh

in dekla se ni več bala, kadar je ponoči odskočil zatik pri vratih njene izbe.

Urban je imel tri sine in hčerko ter tako gospodarstvo, da ga ni bilo kmalu enakega. Brezbrizen je bil, zanemarjal je gospodarstvo ter kupčeval s konji, a kljub temu mu je vse dobro uspevalo na polju in v hlevu.

Za mladih let se mu je konjska kupčija čisto ponesrečila. Kupil je lepe konje in jih pripeljal domov. Zjutraj jih je našel vse potne in do večera so mu poginili. To so bili vselej črni konji. Morda bi ne bil tega niti poznal, ker je

BOŽO VODUŠEK:

Zasuti rudar

Pod krampom se mu je podrl strop, dovolj nerodnožu za skromen grob, bogve zakaj pa so ga našli v jami moletu iz kupa z glavo in z rokami.

Počasi so ga izvlekli, odkopali, le škornji so v zagozdi obtičali, kdo drug bi smrti v brk zapel kot kos, a knap ne more v jamo delat bos.

Pobir je šel k nadzorniku in prosil: Par škornjev dajte, ker me je zesulo, zdravil in pa obvez tako ni treba.

Vem, jo je skupil, da bi nove nosil na tuj račun! Le kaj te ni zasulo, potem menda ne prosil bi pogrebal!

ostale konje prodajal z znatnim dobičkom, ko bi ne čul nekoč ponoči pred sejmom besed: le ne vrancev! Vranci so črni konji. Odsihodob se jim je izogibal in prav je imel.

Ko so mu otroci doraščali, je bil bogataš v celem kraju.

Najstarejšemu sinu je hotel dati kmetijo, drugemu je kupil krčmo v bližini vasi, tretjemu hišo v mestu in mu naredil trgovino z žitom. Hčerka je bila še mlada.

Krčmar, ki je bil obenem mesar, je bil zelo pošten in dober človek, a sreča mu ni bila mila. Naj se je trudil, kolikor je hotel, premoženja je bilo vedno manj. Oženil se je, vzel revno, a delavno dekle, a vse zaman. Čez nekaj let ni bil niti strešnik njegov. Životarila sta

Pred hišo sem videlo starčka, ki se je grel na jesenskem soncu. Neslišno, da ni nič čutil, sem vtisnilo v njegov obraz še eno gubo. „Spet sem za leto starejši,“ je dejal tisti hip svoji snahi, ki je sedela na pragu in lupila krompir. „Kako mine čas. Še lansko zimo sem se lovil z vnuki okoli mize — letos pa čutim, da me noge ne bodo več dolgo nosile. Pa še zmeraj tako rad živim!“

Kako bi ti rado ustreglo, starček — toda na tvojem obrazu ni več prostora, kamor bi se dala vtisniti še kaka guba.

NOVEMBER

Vseh mrtvih dan.

V gozdovih so še zdaj gomile. Tu so pokopani partizani.

Noč je prižgala na nebu svojo luč in drevje je na grobove nasulo listja.

Nikjer ni nikogar, vendar sem prepričana, da ljudje niso pozabili nanje.

DECEMBER

Zdaj sem na sejmu, ki ga imamo v Ljubljani pred novim letom. Spremljam malega dečka, preprosto oblečenega in njegovega očeta, ki se sprehajata med stojnicami. Oče je najbrže delavec, ker ima tako žuljavé dlani.

„Ata, ali bi mi kupili zemljo?“ Oče se nasmije in mu kupi dve. Začudeno sem nad skromnostjo tega otroka, zato ga spremljam naprej. „Je dobra?“ vpraša oče. „Dobra,“ odgovori sin, „ono drugo bom spravil za mamo.“

„Ej, dečko, nasulo bi ti vsega dobrega pod novoletno jelko in srečo ti želim v novem letu, a s teboj vsem dobrim otrokom!“

potem po najetih krčmah. Drugemu se je bolje godilo; oženil se je bogato, a po enem letu ga je vzela jetika. Posestvo je podedoval sin, ki se je šele komaj rodil, in ko je tudi ta umrl, je prišlo posestvo v tuje roke.

Stari Urban, ki je stavil velike nade na svoje otroke, je začel bolehati. Nič ga ni veselilo, da premoženje vedno raste. Drugdije je bila slaba letina, njim pa so bile kašče premajhne. Drugje je pobila toča, pri njih pa je stala rž kakor gozd. Da bi poginilo kdaj pri njih živinče, tega ni nihče pomnil.

Ko je izgubil sin mesar vse, mu je stari nekolikokrat pomagal, čeprav snahe ni imel rad. Pa vse je bilo zaman, kot da denar ni imel blagoslova. Sin je prišel vselej ob ves denar.

Nekoč pa je imel vendar srečo. Najel je krčmo, odprl prodajalno in ljudje so si kar ključko podajali. Skladal je novce k novcu in si je hotel postaviti lastno hišo. Od očeta ni maral denarja, podedovani denar mu ni prinesel sreče.

Nekako po dveh letih so sekali v gozdu smreke za tramovje. In tu ga je ubilo drevo, pa tudi njegovega šestletnega sina, ki mu je prinesel kosilo v gozd.

Ta čas je umrla Urbanu tudi hčerka; pobrala jo je jetika. Nihče bi ga ne bil spoznal. Bil je prej močan, še preveč močan, sedaj pa je hiral. Poslednji sin je bil zdrav, a divji mladnič. Vedel je, da oče ne mara črnih konj, pa mu je na sejmu kupil dva krasna vranca za mnogo stotakov.

Ponoči sta se konja odtrgala, in ko je prihitel k njima, ga je udaril eden s kopitom po čelu in ga ubil. Stari Urbano so pokopali z njim. Pravili so, da si je nekaj storila.

V poslednjih letih je bilo o gospodarstvu malo slišati. Čuli pa so često ponoči na peči suho kašljanje.

Ko je ležal stari Urban na smrtni postelji, je trdil hlapec, da je videl dedka, kako govori na dvorišču s psi. Psi pa so potem strašno cvilili in tulili v temno noč.

Umrl je opolnoči; in tu se je baje prikazal gospodarček, shiran, postaran, s culo na hrbtu; postavil se je na prag in rekel: „Pojdi torej, pojdeva skupaj!“

Pri pogrebu so ljudje Urbana grozno obirali in opravljali: pravili so, da je bil skopuh in da je bil kriv nesreče svojih otrok. Toda stara Pelkočka je pravila, da ni bil skopuh, da ni štedil pri družini in da je otrokom privoščil. Kaj naj bi bil počel, ko je bil sedmi Urban na kmetiji in se je gospodarčkova moč izčrpala za teh sedem pokolenj.

KOLEDAR

Cetrtek, 19. junij: Julijana
Petek, 20. junij: Silverij
Sobota, 21. junij: Alojzij
Nedelja, 22. junij: Ahacij
Ponedeljek, 23. junij: Agripina
Torek, 24. junij: Kres; Roj. Jan. K.

SPOMINSKI DNEVI

19. 6. 1867 — Mehikanski uporniki so ustrelili vsiljenega cesarja Maksimilijana, brata avstrijskega cesarja — 1944 Enote Vzhodnokoroškega odreda so na Lundravčem vrhu pri St. Lipšu napadle nemško kolono — 1949 Umrl v Zagrebu hrvatski pisatelj Vlad. Nazor.
20. 6. 1872 — Umrl pevec in glasbenik Blaž Potočnik — 1944 Enote Vzhodnokoroškega odreda napadejo pri Železni Kapli nemško skupino in ubijejo deset Nemcev.
21. 6. 1852 — Umrl pedagog Friderik Fröbel, začetnik otroških vrtcev — 1893 Rojen češki skladatelj Alojz Haba — 1919 Nemci so potopili v Scapa Flowu svojo momarico, ki bi jo morali izročiti zaveznikom.
22. 6. 1508 — V Idriji našli živorebrno rudo. Ta dan se šteje za začetek idrijskega rudnika — 1592 Velika zmaga slovenskih in hrvatskih čet nad Turki pri Sisku — 1941 Nemčija napadla Sovjetsko zvezo — 1941 Ustanovljen glavni štab slovenskih partizanskih čet.
23. 6. 1848 — Revolucija v Parizu — 1891 Rojen češki pisatelj Vladislav Vančura, ki so ga Nemci ustrelili 1. junija 1942 zaradi ilegalnega dela — 1944 Goranjski partizani so porušili del Karavanškega predora.
24. 6. 1448 — Iznajdba tiskarstva — rojstni dan črne umetnosti — 1940 Kapitulacija Francije.

ZELUČE

Na nenavaden način se je ponesrečil tukajšnji posestnik Eduard Kartnik p. d. Čari. Šel je na polje, da nakosi krmo za živino. Izgleda, da je nenadna nevihta prestrašila konja in je v tej zvezi verjetno prišel v smrt tudi naš sosed. Sicer nihče ne ve, kako se je zgodilo v resnici, našli smo Čarija z veliko rano, ki mu jo je prizadela kosa in vsled katere je izkrvavel.

Spet je padel list z naše veje

(Ob smrti Razaja iz Plešivca)

Minulo soboto je na Plešivcu nad Kotmaro vesjo umrl tragične smrti naš rojak in izseljenec Tomaž Prosekar, posestnik Razajevine, ki je preko meja znana slovenska trdnjava. Rajni Razaj je nosil v svojem srcu neuklonljivo in neupogljivo narodno zavest, ki so mu jo vsa dila njegovi starši.

Prav zaradi tega je bila njegova življenjska pot posuta z velikimi težavami in trpljenjem. Med prvo svetovno vojno je bil njegov oče skupno s slovenskim poslancem Grafenauerjem obtožen veleizdaje in zaprt v Gradcu, on sam pa pozneje interniran na Likhofu. Ko se je ob Hitlerjevem pohodu preko slovenske zemlje divje razvnel strupeni nemški nacionalizem, je moral tudi rajni Razaj v zapor, pozneje pa žrtvovati svojo rodno grudo ko je moral v izseljeništvu. Njegov edini sin pa je moral kot izseljenec na fronto, in je še danes pogrešan. Tudi Razajevo življenje je v zadnjih dneh vojne vihre zaradi njegove odločnosti viselo samo še na niti.

Prestano trpljenje pod nacističnim jarmom in žalost za svojim pogrešanim sinom sta pustili Razaju težko živčno bolezen, na katere posledicah je veliko prerano — saj je bil star šele 55 let — končal svojega življenja res trnjevo pot. Njegova žena je umrla lani jeseni. Rajni Razaj zapušča dve hčerki.

Na narodnem polju poznamo rajnega Razaja iz mladih let kot prosvetaša, pozneje pa kot dobrega kmetovalca in vnetega zadružnika. Prva leta po vojni je bil tudi član Pokrajinskega odbora OF in SKZ.

Kot odbornik Zveze slovenskih izseljencev se je z vso vnemo prizadeval za doseg dejanske poprave škode vsem svojim sotrpinom.

Minuli torek pa je sprejela kotmirška slovenska zemlja svojega zvestega sina. Mnogoštevilna udeležba iz vseh krajev slovenske

zemlje ter prisotnost zastopnikov vseh narodnih organizacij sta izpričali ugled in spoštovanje, ki ga je rajni užival. Ob odprtem grobu se je za g. župnikom poslovil od svojega sotrpina podpredsednik Zveze slov. izseljencev tov. Jaka Reichman, v imenu slovenskih gospodarskih organizacij pa tov. Egidij Vašnik. Domači pevski zbor pa mu je na domu in ob odprtem grobu zapel v slovo.

Kdor je poznal rajnega Razaja kot neustrašnega človeka in narodno korenino, ga bo spoštljivo ohranil v spominu.

ŠKOFICE

Vso vas in vso okolico je potrla bridka vest, da se je zadnjo nedeljo ponoči v Puchbachu na Paku na Štajerskem, ponesrečil kot šofer naš Mihi Šušu. Kar nismo mogli verjeti, da ga ne bo več med nami vedno nasmejane, veselega Mihija. Saj, dokler je bil doma, nikdar ni manjkal pri nobeni igri, pri nobeni pevski vaji, in vedno in povsod je bil Mihi tisti, ki je prinesel, kjer koli se je pojavil, smeh in dobro voljo.

Mlad je šel Mihi že od doma, da si je kot šofer služil kruh. Dolgo časa je bil kot šofer zaposlen na Koroškem, sedaj pa je že več kot leto dni vozil avtomobil v Voitsbergu na Štajerskem. Zato je njegova smrt v mladostnih letih v tujini — bil je star komaj 23 let, — tem bolj tragična. Smrtno ponesrečenega Mihija so pokopali na Štajerskem, da mu niti nismo mogli zapeti v slovo slovensko pesem, ki jo je tako zelo ljubil.

Za Mihijem, ki je postal tako mlad žrtev tragične nesreče, ne žaluje le prizadeta družina, temveč tudi Zveza slovenske mladine, SPD „Edinost“ v Škoficah in vsi, ki smo ga poznali.

Težko prizadeti Hajnževi družini, ki je z Mihijem zgubila že drugega sina — prvi je padel med vojno — izrekamo iskreno sožalje, Miheja pa bomo vsi prosvetaši, pevci in tam-buraši ohranili v trajnem spominu.

SELE-KOT

Danes vam poročamo nekaj veselih novic. Kar po vrsti se ženimo. Prvi v poletnih mesecih se je naveličal samskega življenja Dovjak Folti, p. d. Zgornji Malej visoko v hribu, že skoraj pod Košuto. Izbral si je za svojo spremljevalko skozi življenje Marto Čertov, p. d. Senčnikovo v Freibahu. Že dalj časa sta se rada videla in 19. majnika sta stopila pred oltar selske cerkvice sv. Urha.

Na binkoštni ponedeljek pa sta jima sledila

Franci Mak iz Humberka v Srednjem Kotu in Mici Gabrijel, p. d. Zelenišnikova v Brodeh, ki sta si obljubila zvestobo do groba pred oltarjem cerkve sv. Lenarta v Brodeh. Veselo svatovščino so opravljali pri Ridovcu v Brodeh do ranega jutra.

Pa tudi Pavla Mak, p. d. Francova v Zgornjem Kotu ni hotela ostati več sama in se je odločila za Albina Travnika iz Šajde. Dne 9. junija je bila poroka. V kratkem se bo preselil s svojo mlado ženo na posestvo pri p. d. Umcu v Selah.

Vsi trije pari so zavedni člani slovenskega naroda. Folti in Franci sta se tudi borila v narodnoosvobodilni vojni proti fašizmu. Zelim vsem novo poročenim parom obilo sreče in zadovoljstva v zakonskem življenju ter da bi vzgajali tudi svoj naraščaj v dobre Slovence.

KROMPIRJEV HROŠČ TUDI V BELJAŠKEM OKRAJU

Dne 4. junija je bil pri nas na Koroškem prvi letošnji obvezni pregled krompirišč in so našli krompirjevca že v številnih krajih ob Zilji ter v Labudski dolini. Ziljska dolina je bila takrat prizadeta le v njenem zgornjem delu okoli Šmohora in Mute. V zadnjih dneh pa se je nevarnost tega škodljivca razširila tudi na spodnji del doline, kajti hrošče so našli že v Ričari vasi in na Brnci.

S strani deželne kmetijske zbornice so takoj ukrenili vse potrebno, da bi se krompirjevec ne razširil še na nadaljnja področja dežele. Posebno stroga navodila so dobili lastniki krompirišč, kjer so našli prve hrošče, kakor tudi prizadete vasi v splošnem. Hrošč, ki so ga pretekli teden našli v občini Ričara ves, je prvi v beljaškem okraju. Seveda pa trenutno še ni mogoče povedati, kako se bo zadeva nadalje razvijala, kajti v italijanski pokrajini Režiji je krompirjev hrošč posebno močno razširjen. Zdaj je odvisno le od vremenskih prilik in se lahko zgodi — in s tem merodajni kmetijski krogi tudi računajo in poudarjajo to nevarnost —, da se bo krompirjev hrošč prav iz svojega žarišča v Režiji razširil tudi na Koroško. V tem slučaju bi bila v prvi vrsti ogrožena seveda Zilja, od tam pa Rož na eni in Lesachtal na drugi strani.

Prihodnji obvezni pregled krompirišč je določen za sredo, dne 25. junija. V sedanjih okoliščinah, ko imamo na eni strani hrošča že na naših tleh in na drugi strani grozi našim krajem še večja nevarnost, bo potrebno, da se kmetje prizadetih vasi oziroma občin vsestransko zastavijo za to, da se nevarnost vpada oziroma razširitve krompirjevega hrošča vsaj omeji na minimum in se tako ubranimo pred veliko škodo, ki jo lahko povzroči ta nevarni škodljivec.

JUŠ KOZAK:

Beli mecesen

8

„Nič ne pomaga, poizkusiti je treba. Zdaj je, kar jel!“

Lezel je ves čas po trebuhu. Z nohtovi je grebel v sprijeti pesek, večje kamenje se je luščilo ter drvelo v prepad.

Pri špičasti skali, samotno moleči iz plaza, je sedel. Zasidral se je ob njej.

Globoko spodaj so bili temni gozdovi. Drevi ni razločeval. Na obeh straneh gladke stene. Zdrnil se je, ko je pomislil, kaj bi se zgodilo, če bi se zgoraj utrgala kaka skala.

Spoznal je, da mora hiteti. Kolikor više se je pomikal, težje je šlo.

Včasih je čutil, da drsi nazaj. Z vso silo je zastavil nogo, toda le pod peskom skrito kamenje se je prožilo.

Polaščal se ga je obup. Prvič v življenju so mu od onemoglosti solze zalivale oči. Od besnosti bi bil razpraskal trdo zemljo.

Temne sence so oznanjale, da solnce zahaja. Če me dobi noč, sem izgubljen! Dobro mu je delo, da se je ozračje ohladilo. Dajalo mu je novo moč.

Grebel je, da mu je krvavelo izza nohtov. Najmanjši kamenček je služil v oporo.

Mrak se je spuščal z roba, ko se je privle-

kel do skal, katerih se je krčevito oklenil, in je položil glavo nanje, da bi se odpočil.

Nato se je opotekal od skale do skale, dokler se ni zbral na vrhu planote.

„Zadnji čas je bil.“ V hladnem mraku ga je obšla lakota.

Kos kruha je nosil s seboj, toda použiti ga ni mogel. Preveč je bil žejen. Spomnil se je: „Nekoč je bil tu gori studenec in pastirska kočica mora biti nekje.“

Iskal je po raztrganih kamenitih tleh. Mrak se je zgoščeval, pri slehernem koraku je odkrival novo prevaro.

Noga se mu je izgubljala v razpokah.

„Nikamor več!“ se je odločil.

Pred seboj je zagledal nekaj stoječega, svetlikastega.

Obstal je.

Iz skalnatih skal je molelo belo mecesnovo deblo, razpenjajoče dvojne krivenčastih, pohabljenih vej. Bilo je slečeno do golega, niti ene vejice ni imelo.

Sede se je oklenil debela, kakor bi položil roko krog živega vratu.

Telo je bilo brez moči. Sladko je zaspal. Koliko časa je ležal, ni vedel. Prebudil se je sredi noči, zeblo ga je.

Gore so molčale pod svetlimi zvezdami, le tu pa tam se je utrgal kamen in grmel v globel.

Vstal je. Svet okoli njega se je izpremenil. Skale je slabo razločeval.

Pred njim je stal mecesen, bel kot kamen.

V globoki žalosti sporočamo, da je dne 14. junija 1952 ob 13. uri nenadoma odšel od nas

Tomaž Prosekar

pd. Razaj na Plešivcu

Po bridki izgubi mame smo izgubili sedaj še očeta, ki smo ga spremili v torek, dne 17. junija 1952 ob 9. uri iz hiše žalosti na pokopališče v Kotmari vasi k zadnjemu počitku.

Blagega pokojnika, ki je nad vse ljubil domačo zemljo in rod ter v tej ljubezni mnogo pretrpel in žrtvoval, priporočamo vsem rojakom v topel spomin.

Plešivec, dne 18. junija 1952.

Marija Prosekar, Tilka Krušič
hčerki

Anžrej Prosekar
brat

Marija Modrič
sestra

Blaž Krušič
zei

Janko Krušič
vnuček

in ostalo sorodstvo

ZA GOSPODINJO IN DOM

Konserviranje sadja in povrtnine

Na vrtovih in sadovnjakih marsikaj zginja in se posuši. Zavrže se to ali ono, kar bi se dalo ohraniti kot dragocena zaloga za zimo. Marsikatera gospodinja je pozimi in zlasti na spomlad v stiski, ker ne ve, kaj bi kuhala, s čim dajala obedom in večerjam večjo hranilno vrednost, okusnost in lažjo prebavljivost. Kakšno prijetno presenečenje je v zimskih mesecih in ob boleznih je kompot na mizi ali boljša zelenjava.

Shraniti živilo za krajši ali daljši čas, tako da se ne pokvari, pomeni hrano konservirati. „Konservirati“ je splošno znan latinski izraz, po naše bi rekli „ohraniti“.

Sveža hrana je podvržena kvarjenju. Da se to prepreči in obdrži živilo užitno, uporabljamo različna sredstva. V ta namen živila kuhamo, pečemo, sušimo na zraku in v dimu, damo v razsol, kis, uporabljamo sladkor, alkohol, salicil ali praške za konserviranje. Najbolje je steriliziranje ali kuhanje v sopari. Postopki, ki jih uporabljamo v ta namen, imajo vsi isti cilj: preprečiti kvarno delovanje glivic, s tem da jim odvzamemo življenjsko zmožnost.

Da se kakor koli konservirano sadje in zelenjava ohranila neoporečna, sta predvsem potrebni pravilno urejeni shramba in klet.

Jedilna shramba in klet

Velikšne koristi je hladna in zračna jedilna shramba, kajti težko je varčno gospodinjiti, ako nimamo prostora, kjer bi shranjevali živila. Prostor za shrambo naj bo na severni strani stanovanja. Skrbeti moramo, da je v shrambi pravilna toplota in čist zrak. Poleti mora biti v shrambi hladno, pozimi pa ne premrzlo. Ako je shramba pri kuhinji, jo skrbno zapiramo ter skrbimo, da vročina in sopara iz kuhinje ne vhačata vanjo. Tudi ne postavljamo vročih jedi v jedilno shrambo, na pr.: vrelega mleka, vročega kruha, kuhanih živil, kot juho, mesa in drugega. Vse se mora zunaj ohladiti, potem šele sme v shrambo. Iz vročih jedil se dviga sopara, ki ogreva shrambo; poleg tega se prireja sopara vseh stvari, zlasti sten, in povzroča plesnobo.

Poleti zastremo okno shrambe z mrežastim zastorom, da ne pridejo vanj žuželke. Posebno pa se varujemo ščurkov, miši in podgan, katerih v hiši skrbne gospodinjice ni nikjer najti.

Če moremo postavimo v jedilno shrambo omaro z zamreženimi okenci, v katero spravljamo ostanke jedi, kruh in druga živila. Ako za omaro ni prostora, zadošča tudi prostorna polica, ki je lahko zagnjena s pralno tkanino. Nanjo polagamo sadje, mezge, sladkor, sploh vsa konzervirana jedila. Vse steklenice in konzerve morajo biti v redu zložene in opremljene z listki, iz katerih naj bo razvidna vsebina konzerviranih živil in datum njihove priprave.

V strop jedilne shrambe zabijemo več kavlejev, kamor obešamo prekajeno meso, klobase,

slanino, čebulo, česen in šope razne dišave. Marsikaj, česar ne uporabljamo vsak dan, hranimo v vrečicah. Tudi posušeno sadje in zelenjavo, katero smo shranili v vrečicah, obešimo pod strop, da je vedno na zraku.

Ako je shramba preveč suha, jo večkrat na dan poskropimo z vodo ali postavimo na tla nekaj posod vode. Če je vlažna, jo moramo pridno zračiti in postavljati vanjo v pločevinatih posodah kose suhega, žganega apna ali klorovega kalija, ki vsrkava zrak. Mokro apno nadomestimo s suhim ali ga posušimo.

Kakor kuhinjo je potrebno tudi jedilno shrambo enkrat tedensko natančno pospraviti, pregledati, če so konzerve zdrave, vse zbrisati in pomiti tla. Da preprečimo kvarljivost konzerv in živil, shrambo večkrat na leto prebelimo z apnenim beležem.

Kaj več o konserviranju bomo pisali v eni izmed prihodnjih števil.

OSTANKOV MILA NE MEČIMO PROČ!

Vse, še tako majhne ostanke zbirajmo, ker jih s pridom uporabimo pri pranju, ribanju itd. Za pranje ostanke mila raztopimo in v teh penah lahko peremo tudi najfineše tkanine. Ako primešamo nekoliko raztopljenega mila vodi za ribanje, bo pod res lepo bel. Po sodi pa postane sčasoma sivkast. Koščke toaletnega mila spravljajmo posebej. Ko jih je že precej, jih raztopimo v mali količini vroče vode, zlijemo v posodo, ki smo jo preje oplahnila z mrzlo vodo in pustimo, da se milo posuši. Dobile bomo nov košček dobrega dišečega mila.

Raztopljene koščke mila v vodi lahko uporabljamo tudi kot tekoče milo za umivanje, posebno rok. Raztopino shranimo v steklenico, da se ne zgosti s hlapenjem.

ODPRAVIMO ZATOHLOST ŽIVIL

Kljub pazljivosti se nam dogodi v gospodinjstvu, da nam nekatera živila zaradi neprimerne shrambe zadahnejo in dobe zatohel duh in okus. Sedaj je čas, da take napake popravimo. Riž, fižol, grah, ječmenček, zdrob so živila, pri katerih se nam ta nesreča največkrat pripeti. Stresemo jih v plitve posode kot so rešeta, pekači, kaki pokrovi in jih razravnamo v prav tanke plasti. Posode razložimo na zračni in sončni prostor. Pridno mešajmo. Čez nekaj časa bo neprijetni vonj izginil. Tedaj živila shranimo v vrečice iz tankega in redkega blaga in jih obesimo v suh in zračni prostor. Pri kuhanju pa iz previdnosti odlijemo prvo vodo, v kateri je živilo prevrelo. Pri zdrobu tega seveda ne moremo napraviti, pač pa pri grahu, fižolu, ječmenčku pa tudi pri rižu.

njem so prestale strasti in misli. Bilo je vse več, toda Martin ni vedel, kaj.

Preubog je bil duh, da bi bil mogel obuditi v spominu ta trenutek. Zdrnil se je in se začudeno ogledoval. Usta so se mu sprijemala od žeje.

Prisluhnil je, nekje curlja voda. Toda kje? „Mogoče celo doli v skali?“ Prišel je živigati, da bi minil čas.

Ko se je zdanilo, je videl, da je nedaleč od njega voda močila skalo. Legel je na tla in hlastno pil. Použil je kosec kruha in odkril zapuščen pastirski bajto. Zaspal je.

Popoldne je nabiral očnice. Oziral se je proti mecesu. „Ali se mi je sanjalo ali kaj?“ je ugibal, ko se je skušal domisliti tistega hipa. A zaman.

Gore so bile sive, kakor vsak dan, sneg je ležal na skritih krajih. Mogočen orel je plaval v gnezdo.

V tej noči, ko je Martin ležal med skalami, je Jeračeva bedela pri Lizi. Ogenj jima je gorel, a beseda ni tekla. Dekle mu je ves dan hodilo naproti do noči.

„Ne pride. V skalah bo prenočil ali pri pastirjih,“ je dejala Jeračeva.

Liza jo je pogledala z mračnim očesom. Ženska je slutila, kaj se godi v dekletovih prsih, ter jo kljubovalno motrila. Spačene ustnice so se zlobno smehljale. Nenadoma je vstala in siknila: „Nikoli ne bo tvoji!“

Liza se je ozrla, a že je Jeračeva izginila

Kaj bomo kuhale?

Mesna juha s pečenim graham

V kozico deneš 1 del mleka, 2 dkg presnega masla in malo soli. Ko zavre, dodaš 7 dkg moke in mešaš toliko časa, da se loči od posode. Odstavimo in počakamo, da se nekoliko ohladi, nakar primešamo 2 jajci. To testo pretlačimo skozi sito v vrelo juho in pustimo da vre kakih 10 minut.

Posebno okusna grahova salata

Mlad grah skuhamo v slani vodi. Vre naj počasi, da ostane lepo cel. Ko je kuhan, ga odcedimo in ohladimo. Ohlajenega zabelimo z naslednjo omako: zmešamo 5 dkg dobre masti z 1—2 žlicama moke, počasi prilijemo skodelico juhe in pristavimo na ogenj. Mešamo

in pridenemo drugo za drugim še nekoliko kisa, po okusu lahko malo sladkorja, po kapljicah 2 žlici olja in soli. Ko je omaka gladka, jo odstavimo, malo ohladimo in primešamo 2 rumenjaka. Ohlajeno zlijemo na grah. Če se nam je omaka med ohlajevanjem preveč strdila, jo razredčimo z mlekom.

Dobra domača torta

Zmešaj 14 dkg sladkorja s 5 rumenjaki, da postane penasto, nato dodaj 4 dkg naribanega črnega kruha, 4 dkg moke, 8 dkg narezanih mandljev ali orehov, 4 dkg citronata in kozarec rdečega vina, nazadnje še sneg 5 beljakov. Zmes deni v pomokan in pomaščen tortni model, speci v srednji vroči pečici. Pečeno in ohlajeno torto prerežemo čez pol, namažemo v sredi z marmelado. Zložimo skupaj in posipamo s sladkorno moko. Torto lahko tudi oblijemo s čokoladnim ali limoninim ledom.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Cetrtek, 19. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Solska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila in objave — 14.40 Veliki možje — veliki časi — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Za gospodinjstvo — 16.00 Pevska ura — 16.45 „Ti in tvoja kri“ — 17.55 Vsakega zanima! — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Godba na pihala.

Petek, 20. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.00 Solska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila in objave. Komentarji — 15.45 Pogled v svet — 16.00 Koncertna ura — 18.40 Športna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Radijski oder.

Sobota, 21. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.45 Znamilci luči: Ivan Tavčar — 10.00 Solska oddaja — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.30 Želi si kaj — 16.15 Filmski magacin — 18.00 Nekaj za nabiralec znanj — 18.30 Koncertna ura — 18.30 Dovolite, da vam predstavimo! (poje moški zbor iz Slov. Plajberka, igra tamošnja godba) — 20.15 Tako zveni po Štajerskem.

RADIO LJUBLJANA

Cetrtek, 19. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Valčki iz del Petra Iljiča Čajkovskega — 12.40 Zabavna glasba — 13.15 Melodije, ki jih poznate — 14.30 Pesmi jugoslovanskih narodov — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Veliki orkestri igrajo zabavno glasbo — 19.00 Oddaja za ženo — 20.00 Domače aktualnosti — 20.15 Slovenske narodne pesmi — 22.20 Igra Študentski plesni sekstet.

Petek, 20. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 6.10 Gospodinj-ski nasveti — 12.00 Slovenska orkestralna glasba — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Za pionirje —

15.10 Zabavna glasba — 19.00 Radijska univerza — 19.15 Slovenske narodne pesmi — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.00 „Svet v satiri in humorju“ — 21.20 Modernjša zabavna glasba.

Sobota, 21. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Zdravstveni nasveti — 15.30 Laha glasba — 14.00 Umetne in narodne pesmi poje moški zbor „France Prešeren“ iz Kranja — 14.30 Filmske melodije — 15.30 Solistična glasba — 16.00 Po naši lepi deželi — 17.00 Uganite kaj igramo! — 18.00 Urednikova beleznica in pionirska pošta ter glasba za pionirje — 19.00 Okno v svet — 19.10 Iz znanih baletov — 20.00 Radijske beležke — 20.15 Na harmoniko igra Avgust Stanko — 21.30 Domača zabavna glasba.

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC Carinthia:

Od 20. do 23. junija:
Erbe des Henkers
Od 24. do 26. junija:
Die schwarze Rose (barvni film)

Peterhof:

Od 20. do 23. junija:
Asphalt
Od 24. do 26. junija:
Schwarzwaldmädel (barvni film)

KRIVA VRBA

19. junija:
Achtung, Atomspione
Od 21. do 22. junija:
Der letzte Schuss (barvni film)

VELIKOVEC

19. junija:
Der Mann mit der eisernen Maske
Od 20. do 22. junija:
Trottie tanzt ins Glück
V nedeljo, 22. junija ob 1/3. uri: izredni program.
Od 23. do 24. junija:
Panik am roten Fluss

Dvoje pohabljenih vej je razpenjal stavec, ki ni mogel umreti. V samoti, visoko nad dolino, se je boril z viharji, z vetrovi in strelami, dokler mu ni telo okamenelo. Izgubil je plašč in krono. Korenine so se zarile v žive skale, ni se mogel zgruditi, da bi strohnol.

Martin je gledal. Ves dan je prebil med skalami; zmagoval je nad njimi; za pol stopinje, za prijem prstov je prelival pot. Kamen mu je bil tako domač, kakor postelj v stanu.

Zdaj pa je oživila temna praznina in gora. Tajinstveni šum se je prelival, od vsepovsod so silila vanj nevidna bitja.

Martin se ni mogel potem nikoli več domisliti, kaj se je zgodilo, ko je zopet sedel na skalo.

Oko je gledalo, pa ni vedelo, kaj gleda. Uho je poslušalo, ni doznalo.

Na levi sta se gledala Kočna in Grintovec, v tančico zavita je stala Skuta. Med njimi je šla tajna beseda. Hitreje so krožile zvezde v prostranstvu, od spodaj je dihal globel.

Skale so živele. Beli mesecen je stal dvakrat večji in mogočnejši sredi njih.

Martinov duh je pozabil nase. Ni se spominjal Lize, ne Jeračeve, vse je ugasnilo.

Le skrivnostno srce je bilo. Izžarevalo je strašno silo življenja, po žilah je lila v beli mecesen, v Martina, v skalnato telo Kočne, v najmanjši kamen in najslabotnejšo bilko.

Prostranstvo in temine v globeli so se spojile.

To srce ni poznalo ljubezni, ne sovraštva, v

med vrati. Zgrudila se je na postelji in jokala do jutra.

Zvečer se je prikazal Martin.

„Dobro si se opraskal, kakšen pa si?“ so ga izpraševali. „Si bil v Kalcah?“

„Kakor se mi zdi, sem bil,“ se je smehljaj ter delil očnice med dekleta.

„Zame jih nisi šel nabirat,“ je dejala Liza očitaje, ko sta ostala sama.

Martin jo je začudeno pogledal. „Zakaj jih ni ne privoščil?“ Nato je odvrnil trdo: „Nel!“ Obrnil se je in šel.

V dekletu je zakričalo: „Martin!“ Solze so glas zadušile.

Na večer pred Velikim šmarnom so čistile pastirice stane. Ta dan so prihajali dolinci na planino, kakor na božjo pot. Martin je kuhal večerjo. Pred leso je postal majhen mož in zadovoljno vsrkaval blagodejni dim.

„Se zame!“ se je oglašil.

„Oho, Revež! Kaj pa ti tu gori? Na, glej, prvi obisk!“

„Pogledat sem prišel!“ Sedel je na tnilo pred stanom. Martin je kuhal.

Revež je izvlekel steklenko. „Boš pokusil. Balant nama jo je dal!“

Martin je stopil iz stana in prinesel večerjo. Sedela sta v tišem večeru. Podajala sta si novice.

„Kaj pa dela Balant?“ je vpraševal Martin, ko je odstavil zelenko. „Blaga kapljica!“

„Navzkriž gre z njim. Odkar se je vrnila

Katarina, ki se klati tod okoli, mu je zavrelo.“

„Kako zavrelo?“

Revež je pokazal s prstom na čelo. „Redko ga najdeš, da mu je svetlo.“

„In tisti kamen? Si našel?“

„Nisem. Dva tedna sem brskal, bogve, kam se je zabil. Zdaj odprem rudnik na Smrekarjevem. Sledbo imam plačano.“ — „To bo Smrekar preklinjal, sredi njive mu začneš riti po zemlji.“ — „Beži, Smrekar ni neumen človek. On si misli, če bo, bo... brez njega ne pojde — prav ima. Saj vidiš, kakšen je.“

Gržina bo moral dobro voziti, če bo hotel speljati sebe in Lizo.“ — „Lizo?“ se je začudil Martin ter ostro pogledal Reveža, ki je našel povečal pogled. „Mar ne veš, da se ženi pri njej? Stari je poskrbel zase. Gržina mu bo najdražje plačeval les.“

„Tako?“ je zamišljeno preudarjal Martin.

„Sem gori nič ne zveste. Tone vzame Graj-šarjevo.“

Martin je odprl usta. Nato je zmajal z glavom. „E, hudič!“

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.